

vezett nyomvonal belterületen a meglévő utcahálózatot követte, míg külterületen egy rövidebb szakasz húzódik a tervezett szennyvíztelepig és onnan a Kurca-patakig. A nyomvonal mindkét oldalát 20-20 m szélességben vizsgáltuk.

Terepbejárásunk eredményeképpen 14, korábban külön nyilvántartott régészeti lelőhely (Vasút utca; Útépítés; Béltéki kocsmáros udvara; Új Falu melletti Újtelep, Gila I. háza; Szociális nővérek telepe; Kosztolányi M. és Németh I. földje; Kórógyszentgyörgy, Oncsa-telep; Kórógyszentgyörgy, Gorkij Tsz; Kórógyszentgyörgy, Kurca-part; Kórógyszentgyörgy, VI. kült. 8. sz. t.; Kórógy torkolata, Kurca-part; Kórógyszentgyörgy, Táncsics u. 64-66.; Kórógyszentgyörgy, Kurca-híd mellett; Állomás utca 25.) esetében arra a megállapításra jutottunk, hogy valójában egy igen nagy kiterjedésű, a Kurca-patak K-i magaspartján húzódó lelőhely részét képezik (KÖH 17915). További 14 már ismert lelőhelyen a beépítettség miatt nem lehetett terepbejárást végezni.

Vizsgálatunk során ugyanakkor két új lelőhelyet is lokalizáltunk: *Vida-tanya* (KÖH 73773), *Hunyadi utca, csatornapart* (KÖH 73775).

Az ismert, összevonásra javasolt lelőhely területén kora neolitik, kora rézkori, bronzkori, szarmata kori, avar, Árpád- és középkori leletanyagot gyűjtöttünk. Az újonnan azonosított lelőhelyek közül az előbbi esetében őskori, késő bronzkori és késő középkori, míg az utóbbi területén szarmata kori (?), ill. Árpád- és középkori anyagot találtunk.

Munkatársak: Kovács Sándor, Rózsa Gábor, Alács Attila, Bognár Margit technikusok; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek.

PARDITKA GYÖRGYI

475. Szegvár határa

(Csongrád megye) Ő, U, Sza

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítenő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Szegvár külterületén végzett munka során 4 új lelőhelyet találtunk: *Felső-Ludas* (KÖH 74451); *Zsigerhát* (74453); *Mihály-tanya* (74455); *Berek, Kontra-főcsatornától Ny-ra* (74457). Területükön őskori, újkőkori, szarmata és újkori leletek kerültek elő.

Munkatársak: Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Rózsa Gábor, Kovács Sándor, Szöllősi Géza, Dankó Judit technikusok.

PARDITKA GYÖRGYI

476. Szekszárd, Vármegyeháza

(KÖH 23352)

(Tolna megye) B, Á, Kk

2009. augusztus 4–28. között próbakutatást végeztünk a Béla tér 1. sz. alatt található épületben, a valamikori Vármegyeháza É-i épületszárnyának földszinti D-i traktusában. A kutatás a felújítási munkával összefüggésben, a kiviteli tervek elkészítéséhez szükséges adatszolgáltatás céljából történt. Felvetődött annak a lehetősége, hogy az épület É-i szárnya alatt rejtőző, I. Béla (1060–1063) által alapított bencés monostorhoz tartozó alapfalak, épületrészek feltárásával, az előkerülő falak helyszíni bemutatásával egységes építészeti kép alakítható ki az egykori Vármegyeháza területének középkori beépítettségéről és a terület használatáról. A szondákat a korábban elvégzett falkutatás eredményei, a műszeres lelőhely-felderítés, valamint az 1794-ban leégett barokk templomról fennmarad helyszínrajzok, térképek és felmérési rajzok adatai alapján jelöltük ki. A próbafeltárás az épületszárny három termében, a térképtárban (1. terem), a raktárban (2. terem) és a stúdióban (3. terem), valamint a termeket összekötő déli folyosón folyt.

A termék padlózatának feltörését, valamint az aljzatbeton és a különböző épületgépészeti elemek (le-folyók, csatornák, vízvezetékek) eltávolítását követően a termekben az 1. terem D-i oldalától, valamint a folyóstól eltekintve egy nagyméretű, egységes, habarccsal, kő- és téglatörmelékkel kevert feltöltést figyeltünk meg, melynek tetején, közvetlenül a 19. századi épülethez köthető jelenségek alatt késő Árpád-kori fazék és cserépbogrács töredékeit találtuk. Ebbe a nagyméretű feltöltésbe beleásva egy Árpád-kori templom körüli temető sírjai kerültek elő, melyeket sima és bordázott S-végű ezüst- és bronzkarikák, bronztű, pontozással díszített kiszélesedő fejű ezüst pántgyűrű keltezett a 11–12. századra.

A habarccsal, kő- és téglatörmelékkel kevert Árpád-kori feltöltésbe beleásva a sírokon túl az 1. teremben egy É-i irányú (1. támpillér), a 2. teremben egy ÉNy-i irányú (2. támpillér), a 3. terem DK-i sarkában, a terem D-i oldalfalába befalazva megközelítően 1 m magasan álló, ÉÉNy-i irányú újabb támpillér (3. támpillér) került elő. A három támpillér segítségével megközelítően meghatározhattuk a hozzájuk kapcsolódó fal helyét és annak irányát, azonban a várt Ny–K irányú, a kápolna Ny-i oldalfalaként értelmezhető fal helyén, annak irányával pontosan megegyezően egy a 19. századi Vármegyeháza épületéhez kapcsolható nagyméretű, újkori törmelékkel betöltött téglacsatorna húzódott. Mindhárom támpillér D-i, ill. DNy-i oldalán jól megfigyelhetők voltak a levésés nyomai, az 1., és 2. támpillér esetében a levéselt felületeknek tolták neki az újkori csatorna É-i oldalfalát. A csa-

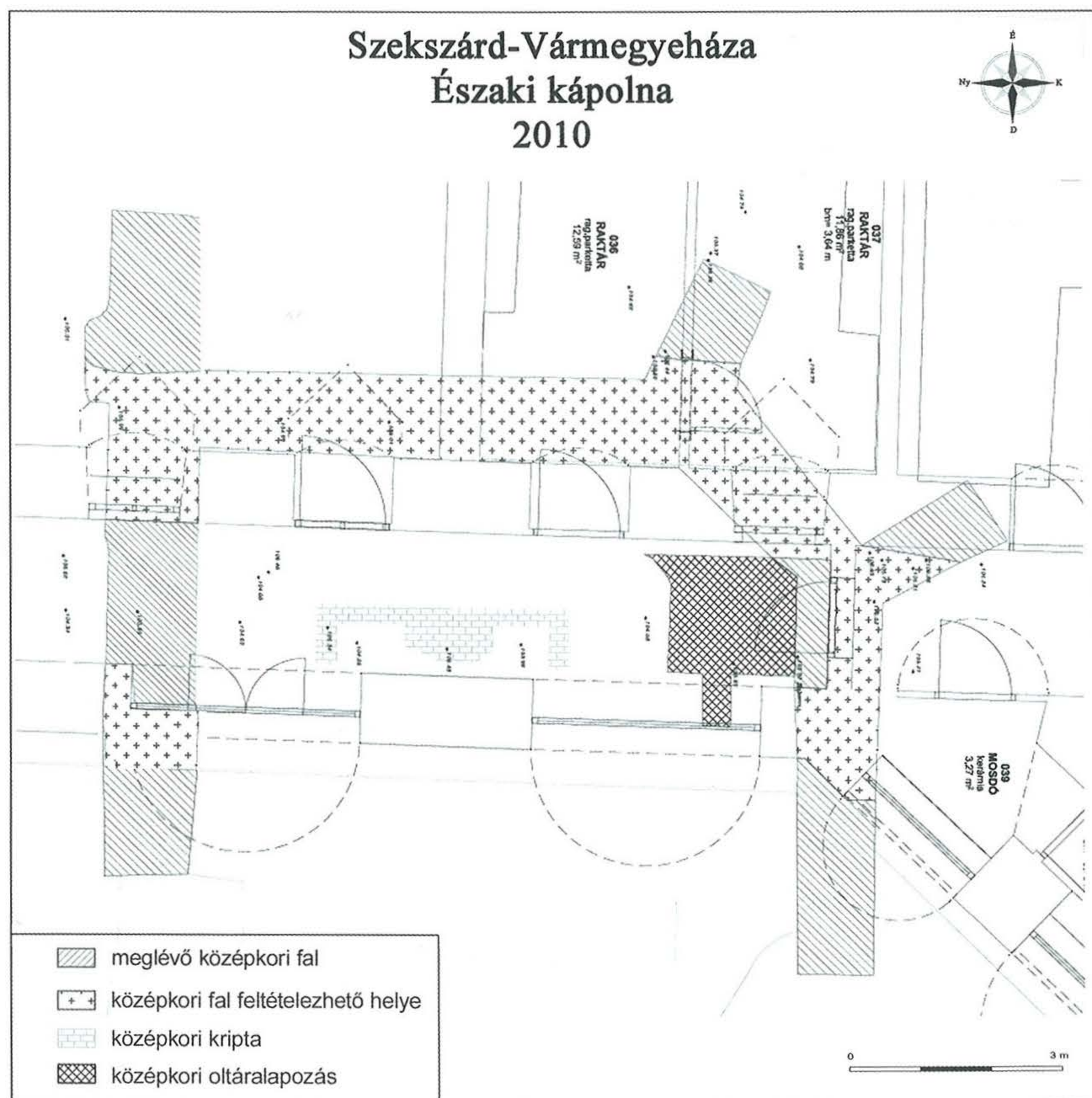

torna betöltésének eltávolítását követően felszedték a csatorna fenekét alkotó téglasort, mely alól előkerült a várt Ny-K irányú fal alapozásának alsó kősora, melynek K-i vége megközelítően 45°-ban DK-i irányba megtört, elvágva a templom körüli temető egyik sírját.

A termektől D-re elhelyezkedő folyóson nyitott szelvény betöltése eltért a termekben megfigyelttől, annak teljes területe újkori, feltételezhetően 19. századi építési törmelékkel volt betöltve. A szelvényben az újkori betöltés bontása során, annak É-i oldalán megtaláltuk a kápolna szentélyének alapozását, az oltáralapozást, a szelvény és a kápolnaszentély ÉNy-i sarkában pedig egy kis területen eredeti helyzetében megfigyeltük a kápolna padlóburkolatát, valamint a szelvény É-i oldalán előkerült a nagyméretű kváderkövekből épített É-i zárófal is. Továbbá a kápolna közepén, annak központi

helyén előkerült egy boltozott téglakripta, melynek K-i oldalát elpusztította a Vármegyeház Ny-i szárnyának K-i oldalfal alapozása. A kripta tetejét alkotó téglaboltozat K-i oldala beomlott, a kripta vizsgálható részén szintén csak újkori építési törmeléket találtunk, azonban a Vármegyeháza alapozása, ill. a téglaboltozat épsége érdekében annak vizsgálatára csak egy igen kis, megközelítően 0,5 m²-nyi területen volt lehetőség.

A feltárás bizonyítékokat szolgáltatott a Kozák Károly által az ingatlan udvarán végzett kutatások eredményeire, valamint a fennmaradt építészeti felmérések adataira alapozott elméletére, mely szerint a centrális monostortemplom É-i oldala mellett, annak közvetlen közelében egy kisméretű Árpád-kori előzményekkel rendelkező gótikus kápolna helyezkedett el. A 2009 augusztusában folytatott próbafeltárás során előkerült

kápolnarészlet azonban nem rendelkezett Árpád-kori előzményekkel, annak pontos alaprajzi elrendezését, valamint a monostortemplom és a kápolna egymáshoz való viszonyát nem sikerült megnyugtatóan tisztázni.

A 2009-ben végzett próbafeltárás eredményeire alapozva 2010. február 4. és március 10. között folytattuk az É-i épülettömb alatt található „északi kápolna” teljes területén a régészeti kutatást. Az előző évben nyitott szelvényeink bővítésével, valamint az épület udvarának É-i oldalán nyitott új szelvényekkel próbáltunk további adatokat szerezni a kápolna alaprajzi elrendezéséről, valamint a monostortemplom és a kápolna kapcsolatáról. (Az illusztrációt lásd az előző oldalon!)

A kápolna Ny-i határoló falának felkutatása érdekében a folyosón nyitott szelvényünket Ny-i irányba, az 1. teremben található kutatóárkot a terem D-i faláig, annak teljes szélességében bővítettük, valamint a 2. terem teljes területén folytattuk a feltárást. A tavaly előkerült templom körüli temető újabb sírjait tártuk fel, a temetőrészletben a sírok két, három és négy sorban helyezkedtek el egymáson, a legalsó sírsort egy Salamon (1063–1074) [H17] érme keltezte. A temetkezések minden esetben a habarccsal, kő- és téglatörmelékkel kevert feltöltésbe voltak beleásva, az eredeti talajszint a legalsó sírsor alatt került elő. A templom körüli temető sírjait sok esetben bolygatták a feltöltésbe beleásott gótikus kápolna alapfalai, több helyen megfigyelhető volt, hogy az alapfalak útjába eső csontvázzrészeket ásóval elvágták, valamint az alapozás közvetlen közelében elhelyezkedő vázzrészekre ráfolyt a kövek közül kicsorgó habarcs. A habarccsal, kő- és téglatörmelékkel kevert feltöltés vastagsága 2–2,5 m volt, alatta egy feltételezhetően a monostor építéséhez kapcsolható habarccsal és kötörmelékkel teli gödröt, ill. néhány késő bronzkori objektumot tártunk fel.

A folyosón megtaláltuk a kápolna Ny-i zárófalat, mely néhány centiméterrel a folyosó járósíntje alatt helyezkedett el. A kutatás során a kápolna D-i oldalfala nem került elő, annak valamikori létezésére utaló jelet sem sikerült felfedeznünk, így teljes biztonsággal kijelenthetjük, hogy a szekszárdi bencés monostor Ny-i oldalán elhelyezkedő gótikus kápolna nem különálló épület volt, hanem a monostortemplom Ny-i bővítése. A kápolnának az előző években megfigyelttel egyezően Árpád-kori előzménye nem volt, azt később, feltételezhetően a 15. században építették.

Munkatársak: Nagy Balázs és Pungor Krisztián régészek; Bodrogi Miklós, Fenyvesi Anita, Linzembold Csongor, Zsoldos Szabolcs technikusok.

PETKES ZSOLT

477. Szeleste határa

(Vas megye) Ő

A 86. sz. főút Szelestét elkerülő szakaszán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2009. augusztus 11. és 2010. március 18. között régészeti megfigyelést végzett az építkezés földmunkáinál. Az elkerülő útszakasszal

érintett lelőhelyeket Nyerges Éva Ágnes vezetésével 2008–2009-ben feltárták. Azonban a kivitelezési munkák során két esetben olyan területeken is humusztáltak, ahol régészeti feltárást akkor nem tudtunk végezni.

Szentkúti dűlő (KÖH 53881): A lelőhely DNy-i részén a 2008. évi feltárás folytatásában 3 új régészeti jelenséget tártunk fel.

Temető mellett (KÖH 42750): A lelőhely DK-i részén, a feltárt területtől DK-re újabb 4 régészeti jelenséget és a 2008. évi feltáráson újkorinak meghatározott árkokat tudtunk megfigyelni.

Munkatársak: Bek Tamás, Csuti Tamás, Kovács Zsanett, Vágusz Anina, Wolf Ernő régésztechnikusok.

EKE ISTVÁN – VÁMOS GÁBOR

478. Szellő határa

(Baranya megye) U, B, A

2010 tavaszán megelőző feltárásokat végeztünk a Horvát Transzit gázvezeték nyomvonalára eső régészeti lelőhelyeken.

Bekő-föld (HT-10 lh., KÖH 69141): Május 4–14. között a feltárássra kijelölt terület Ny-i felében a dombtetőn egyetlen, lelet nélküli árok került elő, majd széles üres sáv után a K-i fekvésű domboldalon egy újabb árok után egy soros temető téglalap alakú sírjai jelentkeztek. A kilencedik sor után a temetőt K felől egy újabb árok zárta. Az 5 m széles szelvényben összesen 30 sír került elő, 3 váz nélkül (ebből kettő mérete gyereksírra utal), egyik sírban pedig két felnőtt váza volt. A síroknak több mint a fele egyértelműen rabolt, mindig a felsőtestet bolygatták meg. A sírokból főleg vaskés, vascsat, 11 db bronz fülbevaló került elő, egyszerű karikák mellett ovális karikájú gyöngycsüngős fülbevalók és egy elkeskenyedő végű spirálcsüngős fülkarika, ezenkívül két bronzveret. A sírok megközelítőleg Ny–K tájolásúak, egy részük füles ill. padkás sír. A sírok alja a rövidebb oldalaknál legtöbbször lemélyül, ez a halotti ágy használatára utal. A leletanyag és a sírok szerkezete alapján a késő avar időszakhoz köthetjük a temetőt. A sírok között néhány cölöphely és egy gödör jelentkezett, majd a temető mellett, a lelőhely K-i szélén egy csoportban néhány gödör és valószínűleg összetartozó cölöphelyek kerültek elő. Leletanyag (egy neolitikus kerámia) egyetlen gödörben volt, de feltételezhető, hogy a körülötte előkerült jelenségek is a neolitikum időszakából származnak. A kutatott 640 m²-en 53 objektumot tártunk fel.

Vő-malom (HT-78 lh., KÖH 24525): Március 22–26. között dolgoztunk a lelőhelyen, mely a Pécsvarad-szellői vízfolyástól Ny-ra húzódó dombon található. A dombon 1940-ben Dombay János avar kori temető 73 sírját tárta fel. A szállítóvezeték nyomvonala a dombtetőhöz közel a D-i, DK-i domboldalon húzódik K–Ny-i irányban. A kijelölt terület Ny-i része üres volt, majd viszonylag ritkán jelentkeztek a régészeti objektumok szinte a teljes területen. A leletanyag nagy része kerámia, kevés durva fazék, nagyméretű tárolóedények tagolt bordával ellá-